

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1267213/4

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב מיכאל עמוס

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אבי גפן)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד ג'רמי שטרן)

הנדון: אי האפשרות לפסוק פיצויים או חלוקת נכסים לא שוויונית – אף שיש לכך צידוק מוסרי – בניגוד להסכם שממנו משתמע ויתור על כך

פסק דין

הצדדים שלפנינו הם בני זוג חרדים שאינם ילידי הארץ. הצדדים נישאו בשטסבורג, צרפת, בשנת 2006 ולהם ארבעה ילדים, הגדולה שבהם ילידת 2007. הצדדים עלו לארץ אחרי נישואיהם.

בשנים האחרונות גילתה האישה שלבעל קשרים לא ראויים עם גברים וכי הוא עושה מעשים אסורים על פי דין תורה, מעשים שאישה נשואה לא יכולה לסבול וראוי שלא תסבול, מעשים שממוטטים את קשר הנישואין ללא תקנה. אף שבית הדין האזורי לא קיים דיון להוכחת הדברים, החומר שבתיק מורה שיש יותר מ'רגליים לדבר' – לטענותיה. כמו כן על פי חוות דעת מומחים התברר שהאב פגע מינית בבנם הקטן, דבר שאינו מאפשר קיום קשר הנישואין. עקב כך הגישה האישה תביעת גירושין. אנו כותבים את הדברים בקיצור נמרץ כדי להבהיר את הרקע לגירושין, ואין כוונתנו להאריך בתיאור פרטי הדברים, במקום שאין צורך וכדברי הגמרא (פסחים ג, א) "לעולם יספר אדם בלשון נקיה".

אין ספק שבנסיבות העניין צדקה האישה בתביעתה לגירושין ויש לקבוע קטגורית שהגירושין נגרמו בגין מעשי הבעל. לדברי האישה, נטיותיו האסורות של הבעל היו ידועות לו קודם נישואיהם והוא הערים עליה כשהסתיר את הדברים ונשאה ברמאות. גם עניין זה לא הוכח, ואין זה מעלה או מוריד לעניין שלפנינו, שמכיוון שהבעל עשה מעשים מתועבים הרי הוא מאוס על האישה ואין לה אפשרות אלא להתגרש, ובפרט לאחר התנהגותו עם בנם. תוצאת הדבר היא שהאישה המקיימת אורח חיים חרדי נאלצת להתגרש ולהישאר מטופלת בארבעה ילדים באופן שאופק הנישואין והשיקום מחדש אינו פשוט.

נסיבות אלו מחייבות את הבעל לפצות את האישה עם הגירושין על פי שורת ההיגיון, היושר והמוסר. מן הראוי היה שהבעל ישלם לאישה לפחות כתובה ותוספת כתובה, בשיעור שמצינו בראשונים, שמנהג החתנים באשכנז היה לחייב עצמם ב'מאה ליטריין' עם הנישואין, אף שאין להם מאומה. וכדברי התוספות ריש פרק 'אף על פי' (כתובות נד, ב), ועיין בראשונים שם. זהו המקור למה שנהגו בכתובות בני אשכנז להוסיף 'מאתיים זקוקין' או 'מאה ליטריין'. והנה הצדדים נישאו בשטסבורג, צרפת. כתובת האישה לא הוצגה לפנינו, אך מסתבר שהיה כתוב בה שהבעל הוסיף 'מאה ליטריין', שזהו המנהג בבית הדין בפאריס, או שהיה כתוב 'מאה זקוקין' כמנהג פולין וכפי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שמקובל על האשכנזים בארץ ישראל. בין כך ובין כך בתי הדין בצרפת אינם יודעים מה שוויו של סכום זה, כפי שכתב הרב גוגנהיים, רבה של פאריס (במכתב שנשלח לאחד מהחתומים מטה במסגרת בירור בתיק אחר), שאין הם יודעים את הערך מפני שאינם מגבים בפועל כתובה מכיוון שהצדדים באים להתגרש אחרי שהגיעו להסכמות בבית המשפט.

כאמור, לדעתנו זהו המקרה שבית הדין אמור לעמוד על תשלום הכתובה ולו משום כבודה של בת ישראל שנאלצת להתגרש בנסיבות קשות ומשפילות אלו. במקרה שלפנינו, שכנראה בית הדין לא יודע את הערך של התוספת (וכנראה גם לא ראה את הכתובה), יש מקום לחייב את הבעל בפיצויים בגין מעשיו שגרמו לגירושין אף שהאישה היא שהגישה את תביעת הגירושין, דלא גרע מכתובה שערכה לא ברור לבית הדין או שערכה ירד עקב ירידת שווי המטבע, ואין כאן מקום להאריך.

דא עקא, האישה הייתה 'רדופה' להתגרש ובנסיבות העניין בדין הייתה 'רדופה', לעומתה הבעל שבגד באשתו ועשה מעשים הנוגדים את דין התורה והמוסר האנושי, לא היה 'רדוף' להתגרש, ואדרבה בהיותו נשוי היה קל לו להסתיר את מעשיו כשהתעודות מעידות עליו, נשוי אני. לפיכך הצדדים הגיעו להסכמה, בדיון שנערך ביום כ"ה בטבת התש"ף (22.1.20), להתגרש על פי הסכם גירושין שהושג בתיווך בית הדין, שכדין וכראוי עשה להביא את הצדדים לגירושין ללא צורך בהעלאת פרטי ההתנהלות הלא ראויה של הבעל לפני בית הדין.

בהסכם זה נקבע:

א. הצדדים יתגרשו זה מזו כהסכמתם.

ב. האישה מוחלת על כתובתה ועל תוספת כתובתה בכפוף לסידור גט [...]

ה. לצדדים דירה ברחוב [...] ירושלים.

בית הדין ימנה שמאי מקרקעין להעריך את הדירה, ולכלל צד תהיה זכות לרכוש את חלקו של האחר בהתאם למחיר השמאות. אם שני הצדדים ירצו לרכוש את הדירה, הצדדים יבצעו התמחרות בנוכחות באי כוחם. מי שירצה לרכוש את הדירה יפקיד בנאמנות בא כוחו עשרה אחוזים מהצעת רכישת חלקו של הצד האחר [...]

ט. בית הדין ימשיך לדון בכל התביעות הכרוכות לתביעת הגירושין כסמכות נמשכת.

בית הדין קיים דיונים סביב הסדרי השהות בנסיבות העניין, בית הדין עוד לא נתן החלטתו לעניין מזונות קבועים. כפי שנמסר לנו בדיון, הבעל מוכן כיום להעמיד כסף מזומן לקנות את חלקה של האישה בדירה – דבר המורה שיש לו אמצעים כספיים זמינים.

הצדדים התגרשו למוחרת חתימת ההסכם. אחרי הגירושין ביקשה האישה שבית הדין יקצוב לה פיצויים שהרי בתביעתה ביקשה כתובה ופיצויים, והויתור מצידה היה על הכתובה בלבד. כמו כן ביקשה שהדירה תאוזן באופן לא שוויוני ועל פי סעיף 8 לחוק יחסי ממון המאפשר חלוקה לא שוויונית בנסיבות מיוחדות. לדבריה נסיבות הגירושין מחייבות איזון לא שוויוני. לדבריה סעיף ט' להסכם מורה שבית הדין שייר גם את הדיון בתביעות בעניינים הממוניים לאחר הגירושין. בית הדין דחה את בקשותיה וקבע שענייני הממון נסגרו בהסכם, שבמחילת הכתובה ויתרה האישה גם על הפיצויים ושכמו כן לשון ההסכם מורה שחלוקת הדירה תהיה בחלקים שווים, ומסתבר שסעיף ט' להסכם – עיקרו לעניין העניינים הכרוכים שעדיין לא הוכרעו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לפני בית הדין מונח ערעורה של האישה על החלטות בית הדין שלא לדון בתביעותיה לפיצויים ולחלוקת הבית באופן לא שוויוני ועל פי סעיף 8 לחוק יחסי ממון. בית הדין שמע דברי הצדדים וטיעוניהם באריכות, ואין כאן המקום להאריך בטיעוניהם.

לאור מה שכתבנו לעיל בנסיבות העניין הגירושין יצאו בגין מעשי הבעל שפוגעים מאוד באישה, שעקב כך נאלצה להתגרש ולהישאר מטופלת בארבעה ילדים ללא משען ומשענה, ובפרט בילד שכאמור, המומחים קבעו שנפגע מינית על ידי הבעל – דבר שמקשה על חייו ויקשה עליהם בעתיד, כשאינן ספק שמי שתישא באחריות בפועל היא האם. הדבר מחייב את הבעל במתן פיצויים שיכולים להיקבע וצריכים להיקבע על ידי בית הדין בעת שהוא מביא את הצדדים לידי הסכם, אך בנידון דידן ובנסיבות המשאומתן שהיה בבית הדין (ואין אנו יודעים מה היה בו) לא נקבעו. ייתכן שעצם הסיטואציה גרמה לבית הדין להקדים את סידור הגט ולא להאריך את ההליכים, ולכן גובש ההסכם באופן שגובש, והצדדים התגרשו.

אך בפועל מחלה האישה על כתובתה ותוספת כתובתה. והנה אף שבתי דין פוסקים פיצויים במקרים מסוימים, היינו במקום שהכתובה ותוספתה אין בהם די, ולכן מוסיפים פיצויים מעבר לסכום הכתובה, אך הכתובה עיקר והפיצויים טפלים לה. משכך, משמחלה האישה על העיקר – לא יהיה הטפל חמור מהעיקר. ואף שמוסרית האישה צודקת, משפטית – מחילתה על העיקר כוללת גם את הטפל, פיצויים. ואף שלא נכתב במפורש, היינו מפני שאין דרכם של בתי הדין לפרט פיצויים הניתנים במקרים לא שגורתיים. אף שנוסח כתבי הטענות שמגישים באי כוח הצדדים בעת האחרונה כוללים גם דרישת פיצויים, בדרך כלל הדבר נכתב 'לתפארת המליצה' ולשופרא של כתב התביעה. לפיכך אין מקום שנתערב בהחלטתו של בית הדין ונורה לו לדון בפיצויים, מפני שמסתבר שכוונת הצדדים בעת חתימת ההסכם, הייתה ויתור על זכויות המגיעות לה משורת הדין.

אף לעניין חלוקת הדירה: אף שאין אנו מסכימים לקביעה הקטגורית של בית הדין שלשון ההסכם מורה על חלוקה בחלקים שווים, אם כי ייתכן שיש ללומדה מדיוק הלשון "לרכוש את חלקו של האחר", כשברור שברישום מחצית הדירה היא חלקו של כל אחד, ומכל מקום אם הייתה נשקלת אפשרות לחלוקה שונה הדבר היה צריך להיכתב במפורש, שחלוקת הדירה בפועל תהיה לפי פסיקת בית הדין.

נוסיף ונאמר: הדירה רשומה על שם שני הצדדים בחלקים שווים, משכך בעלותם בה היא מכוח הרישום, ואין אנו צריכים לבוא לדון בחלוקתה מכוח חוק יחסי ממון, שעיקר מטרתו איזון משאבים הרשומים על שם כל אחד מהצדדים ושאינן לחברו שותפות בהם. והנה סעיף 8 לחוק יחסי ממון מורה שבמקרים מסוימים בית הדין רשאי לעשות את האיזון באופן לא שוויוני, ונראה לומר שכך דווקא בנכסים שחלוקתם מתבצעת מכוח החוק, מה שאין כן בנידון דידן שהחלוקה היא מכוח הרישום. משכך אין מקום לערוך איזון מכוח סעיף 8 לחוק. אף שבנידון שלפנינו היה מקום לעשות כן מדין פיצויים, אילו היו נעשה כן לפני הגירושין.

לאור האמור אנו דוחים הערעור משפטית. אין מקום שבית דיננו יתערב בהחלטת בית הדין האזורי. אומנם למה שכתבנו שראוי שהבעל יפצה את האישה בגין מעשיו שגרמו לגירושין והטילו עליה עול כבד לגידול הילדים אתריהם, ובפרט לאור העובדה שכנראה הבעל לשעבר, בעל אמצעים, שהרי בידי מזומנים לרכישת חלקה של האישה, יש להביא דבר זה בשיקול דעת רחב בעת פסיקת המזונות הקבועים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסקנות והוראות

לאור כל האמור לעיל בית הדין קובע:

א. אנו דוחים משפטית את ערעורי האישה.

ב. בית הדין קמא ישקול בשיקול רחב את גובה המזונות לאור המשבר שהוביל הבעל את חיי הנישואין, והטיפולים המיוחדים להם זקוקים הילדים.

ג. בנסיבות העניין בית הדין קובע שהערובה שהפקידה האישה כתנאי להשמעת ערעוריה תוחזר לאישה.

ד. המזכירות תסגור את התיק.

ה. פסק הדין מותר בפרסום בהשמטת שמות הצדדים.

ניתן ביום ט"ז באב התשפ"א (25.7.2021).

הרב מיכאל עמוס

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה